

Grev til dei har s

JOSTEDALEN: Kva var Jostedalen i før-historisk tid? Eit kobbelt med unge arkeologar, godt assisterte frå lokalt sognehald, er i full gang med å grava fram svaret.

Vitesugne jostedøler ynskjer meir kunnskap om dalføret sitt.

Dei sler seg ikkje lenger til ro med å høyra fagfolka repetera: Jostedalen før 1600-talet er ei gåte!

Meir kunnskap

– Målet er å henta fram meir kunnskap om den eldste busetnaden i dalføret, seier Oddmund Hoel, leiar i sognelaget.

Motivet er rein vitelyst, men i sognelaget ser ein også eit vidare formål med dette.

– Ny kunnskap om Jostedalen er nyttig å ta med seg i alle fall, ikkje minst i lys av den auka spurnaden etter eit natur- og kulturbasert reiseføl.

Naturhistoria til dalføret er allereie omsett i eit bærekraftig reiseliv. Oddmund Hoel trur det ligg spennande utsikter også i det kulturhistoriske Jostedalen.

Jostedalsrypa

– Materialet er ikkje teke i bruk, med eit lite unntak ved Jostedalsrypa, eit segn som representerer eit stort potensial, seier Oddmund Hoel.

HUSMANNSTUNET: Arkeologar og sognefolk jobbar godt i hop med eitt nøy for auga, avdekka meir kunnskap om mystiske Jostedal si tidlege historie.

Men segn er segn og facts er facts, mykje må nok framleis overlatast til fantasiene. I alle fall ynskjer jostedølene facts som sterkare underbyggjer den alminnelege kunnskapen om eiga soge.

– Ny informasjon er på veg?

– Ja, me ser fram til å få sikre dateringar på den første åkerdyrkinga, på dette feltet er metodane velprøvde, problemet er at me til no har hatt berre eitt sjaktestikk å halda oss til.

Finansiering

Gjennom graveprogrammet som no er i gang, skal arkeologane skaffa sognelaget i Jostedalen supplerande

informasjon. Frå før finst det eit ørlite knippe data frå skriftlege kjelder på 1300-talet, forutan data som vart framskaffa i forkant av kraftutbygginga på 80-talet, sistnemnde materiale dokumenterer støling attende til 1200-talet.

Tjukke kulturlag

No er arkeologane i ferd med å sluttføra denne første rundan med feltarbeid. Men det står mykje att, programmet omfattar utgravingar på 25 åttegardar, så langt er knappe fem fullførde.

– Me skal gjennomføra dette, så sant som me klarer finansiera det, seier Oddmund Hoel.

Og arbeidet har bore frukter, det er avdekka tjukke kulturlag, dei indikerer gamal busetnad, attende til lenge før svartedauen.

– Når vart den første jostedølen busett?

– Me har botaniske indikasjoner på at det gjekk betydeleg på Fåbergstølsgrandane eitt tusen år før Kristus, frå 11-1200-talet har me kjelder på busetnad, då er det truleg at dei første gardane har teke form ein stad inne i det 2000 års spennet som ligg mellom, seier Oddmund Hoel.

Terje Eggum

terje.eggum@sognavis.no

varet på gåta

GREV OPP JOSTEDALEN: Bård Gram Økland og Gunnhild Berge Stang leiar dei ni arkeologane i Jostedalen. (Foto: Oddmund Hoel)

– Det er artig å bli forska på

JOSTEDALEN: Jostedølene sa som sant var, dei var vitelystne og ville ha arkeologisk innsats til dalen. Dei fekk det, og aldri har vel arkeologar stilt i felten med eit meir ubyråkratisk utgangspunkt.

Praksis er i alle fall ein heilt annan.

– Dette er eit reit lokalinitiativ, men det er også eit tett samarbeid mellom fag og lokalkunnskap, det er ganske uvanleg, nesten unikt, seier Gunnhild Berge Stang, som saman med Bård Gram Økland leier dei unge arkeologane frå Universitetet i Bergen.

I den gamle husmannsstova på Berget, fremst i Jostedalen, sit sogefolk og arkeologar.

Det er tid for ei varsam oppsummering, etter dei første tre vekene av det ambisiøse Jostedalsprosjektet.

– Dei er ein entusiastisk gjeng, dei ser ut til å trivast, og me trivst med dei, seier

VITELYSTNE: Oddmund Hoel, med Kristi på ryggen i midten, har med se mange i Jostedalen når det gjeld å henta meir kunnskap om den tidlege buriisinga i dalen.

Oddmund Hoel, og sogelaget sine medlemer nikkar samtykkande.

Av dei ni arkeologane er sju unge kvinner. Dei fleste er nesten ferdige kandidatar, i den gamle stova er dei klare til å svara på alle spørsmål frå lokalt hald. – Å møtast på dette viset er viktig for faget sin legitimitet,

seier arkeologen, og tykkjer formålet med utgravingane i Jostedalen er godt nok motiverete. Dei er samde om at den arkeologiske innsatsen i Jostedalen har vore forbauande liten. Til gjengjeld er det desto meir spennande, dei sit i eit felt der kolleger ikkje har sett sine bein før.

Sogeinteresserte jostedø-

ler ser også fordelen i dette. Dei har ingenting i mot at unge arkeologar vender attende til fagmiljøa sine med glødande interesse for det tidlege brefolket sin lagnad.

Og som ein av dei seier: – Det er voldsomt artig å bli forska på.

Svartedauen sletta alle far?

JOSTEDALEN: Sletta svartedauen alle synlege far etter den gamle busetnaden i Jostedalen? Arkeologane utelukkar ikkje at så er tilfelle.

Spora etter det verkeleg gamle Jostedalen ligg nok ein stad, likevel, godt gøymde under tukke kulturlag.

Og no skal dei fram i dagen.

Ein annan takt

Men Jostedalen er og blir marginal, sein vår og løgne prestar, det er slett ikkje sikkert at den før-historiske gardsbygginga har vore av stort omfang.

I så måte er det rimeleg at dalføret har hatt ein annan takt

i busetnadsmønstret enn det øvrige Sogn.

Prestehjelp

I prestekrinsar vart det sett ein standard på dalføret sin marginalitet.

Presteskapet i meir velståande deler av fjorden måtte kvart år avstå korn og anna til jostedalspresten. Embetet var då heller ikkje særleg attraktivt, og fleire underlege skruar i kappe og krage er rapporterte fram gjennom etterreformatorisk tid.

– Me hører om ein prest tidleg på 1300-talet, seier Gunnhild Berge Stang, som leiar utgravingane saman med Bård Gram Økland.

Tvistesaker frå 1300-talet,

knytte til gardane Kruna og Krokgilja, dukkar også fram or kjeldene.

– Det fortel om ein viss grad av busetnad i dalen, seier dei to.

Dei ynskjer finna svaret på om vår tids gardar i Jostedalen har liner attende til tida før svartedauen (1349), eller om det har vore eit brot i busetnadsmønstret (som følgje av det store fråfallet under mannedauen).

Dei ser ikkje bort frå at det siste er tilfelle. Det kan bety at dei fleste gardane er «nye».

Ei stor gåte

– Mykje tyder på at det har vore mykje folk i dalføret i mellomalderen, spørsmålet er kva folkesetnaden dalen har hatt i perioden

før, seier Gunnhild Berge Stang.

Ho har ikkje eitt einaste fornminne å stø seg på, berre dei tidlege breva frå dei to nemnde gardane.

– Det er verkeleg ei gåte, seier arkeologane, som også er i sving med å kartleggja sidevegar til hovuddalføret. Der vonar dei å finna supplerande informasjon.

Ikkje snøring

Men eitt står fast: Dei har ikkje snøring på kva karakter busetnaden i Jostedalen hadde før svartedauen.

Med vår tids busetnad som pådrivar, skal dei unge arkeologane finna svaret.